

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 107

ALİ ŐERİATİ

Bütün Eserleri 05

Biz ve İkbal**Eserin Orijinal Adı***Mâ ve İkbal***Tercüme**

Prof. Dr. Derya Örs

Editörler

Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç

Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte

Doç. Dr. Enver Arpa

Doç. Dr. Murat Demirkol

Cahit Ezerbolatoğlu

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar

Sanayi ve Tic. Ltd. Őti. (Sertifika no: 13178)

ISBN: 978-975-6004-94-4**4. Baskı:** Mart 2016**Kapak ve İ Konsept:** TN İletişim**Sayfa Düzeni:** Cinas**Baskı:** Salmat Basım Yayıncılık

Büyük San. 1. Cd. No: 95/1 İskitler

Tel: 0312. 341 10 24 ANKARA

FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Őti.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATI

Biz ve İkbal

FEQR

Ankara 2016

İÇİNDEKİLER

- 06 Ali Şeriatı
- 07 Yayıncının Notu
- 11 Önsöz

BİRİNCİ BÖLÜM

- 25 **İkbal: Son Yüzyılın Reformcusu**
- 28 Bu Çağda Müslüman Ben'in Sorunları ve Soruları
- 30 Ben'in 20. Yüzyıldaki Sorunları
- 31 Parçalanmış İslam, Dağıtılmış Ali
- 34 Yeniden Yapılanma

İKİNCİ BÖLÜM

105 Biz ve İktbal

112 Doğu

112 İslam

114 Üçüncü Dünya

114 Yirminci Yüzyıl

144 Dünya Görüşü

229 Ekler

235 Resimler

ALİ ŞERİATI

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriatı'yı aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatı teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp, başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yaynevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiiliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şii bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiiliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi dűŐünceler serdedebilmiŐtir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoŐgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaŐadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriatı'nın de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümü-zün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (a.s.) olduğuna inanıyor, Şeriatı de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyöruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncele-
rin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncele-
lerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağı-
mızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriatı okuru olmanın, okuduğu her Őeyi kabullenen değil, eleŐtiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyöruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriatı'nın o en-
gin birikiminin bizlere çok Şey kazandırdığına ve kazandıracasına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşun bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümele-
r, sadece söz konusu eserle-
ri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriatı oku-
runun liyakatsiz tercümele-
rden çektiği sıkıntıları da asgariye in-
direcektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriatı Eserlerini Derleme Bü-
rosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Muhammed İkbâl, verimli İslâm kültürünün insanlık toplumuna armağan ettiği en parlak fikrî ve insanî simalardan birisidir.

İslâm, insan ruhunun çeşitli boyutlarının tamamında *büyük insan*'i inşa etmiştir. Büyük insanlık ailesi, seçkin şahsiyetlerinin birçoğunu İslâm'a borçludur ve İkbâl bunlardan birisidir.

Ne var ki İkbâl'i bu büyük adamlar arasında seçkin kılan şey, meyve veren bu yüksek ağacın, İslâm kültürü tarlasının afete uğradığı, hüznünlü ve ölümcül bir sonbahar sessizliğine gömüldüğü, aynı zamanda sömürgeciliğin kök söktüren selinin ve tufanının birdenbire Batı'dan üzerine sökün ettiği, sonbaharda afete uğrayan tarlanın her yanını baştan başa su bastığı ve felâketzede çiftçilerin uykuda olduğu bir çağda ortaya çıkmış ve çiçek açıp meyveye durmuş olmasıdır. Bu tarlanın bekçileri yapayalnız, yağmacıları ve sahipleriyse saldırgan kurt, tilki ve sırtlan sürüleridir! Hâfız'ın ifadesiyle:

"Hayret! Bahçeye doğru esen zehirli rüzgârdan geriye bir gül rengiyle, nesteren kokusu kaldı."

İşte böylesi bir mevsimde, bu denli kurumuş ve harap olmuş bir tarlada, birdenbire özgür bir servi boyunu uzatıp dostun düşmanın gözünü kamaştırdı. Gücsüz çalılıklara, sararmaya yüz tutmuş titrek söğütlere, yeni çıkmakta olan fidanlara; açmak, çatlamak, topraktan baş çıkarmak ve başlarını göğe uzatmak için sahip oldukları yüzlerce coşkuya ve şevke rağmen düşman ayakları altında gömülü kalmış olan, bu kötü mevsimin ve belâ selinin korkusundan gizlice ölmeye ve sessizce çü-

rümeyle teslim olmuş olan binlerce tohuma şu çağrıda bulundu: Bu afete uğramış yanık toprakların derinliklerinde, İslam'ın ruhunun uçsuz bucaksız denizi dalgalanıyor; bu toprağın bağrında, hayat sırasıyla dolu bir kültür kaynağı, bir büyüme, gelişme ve meyve verme mayası gizli. Eğer şimdilerde bu haliyle toprağın dışında kalmış olan, Batı'dan esen zehirli havaya ve rüzgâra maruz kalan kuru ve kısa köklerini, kendi kültürünüzün verimli topraklarının derinliklerine sokar, ilk İslam'ın iman ve hayat denizinden ruh ve güç alırsanız, çölde yetişen, güçlü ve umarsız bir şekilde ateşe baş kaldıran sabırlı ve cesur ağaçlar gibi, yağmacı ve kültür öldürücü Batı'dan İslam'ın hazan vurmuş topraklarına esen zehirli rüzgârlara rağmen filizlenebilir, kendi ayaklarınız üzerinde durabilir, kendi göğünüzün güneşi ve yağmuru altında yaprak açıp meyve verebilir; harap olmuş bu gamlı ve yanık çölü bir kez daha bir hayat, yeşillik ve bayındırlık cennetine çevirebilirsiniz.

Evet! Bir yarımada'nın yanık kumlarına eserek üzerinde bir otun bile yeşermekten korktuğu o sessiz çölde, birkaç köle, bedevî ve vahşinin kof ve adsız sansız bedenlerinden, on yıl içinde insanlığın medeniyet tarihine yeni bir ruh üfleyen adamlar yetiştiren ve yeryüzünde yeni bir insan ırkı meydana getiren bu hayret verici ruh değil miydi? Birkaç aciz ve yoksul kabileyi, dünyanın askerî, siyasî ve medenî alandaki iki büyük imparatorluğunun karargâhı arasında, çeyrek yüzyıldan daha az bir zaman zarfında, Bizans ve İran sömürgeciliğinin zincirlerinden kurtarmakla kalmayan, onlardan Doğu'daki ve Batı'daki geniş halk kitlelerini kayserlerin, hüsrevlerin, Zerdüşti din adamlarının, papazların, feodallerin ve toprak ağalarının zorba güçlerinin sultasından kurtaracak mücahitler yaratan bu ruh değil miydi? İkbâl sadece sözleriyle değil, varlığıyla da günümüz dünyasının sömürüye uğramış Müslümanlarına böyle bir ders verdi.

O, içerideki cehalete ve donukluğa, yabancıların acımasız askerî pençeleri altındaki esarete rağmen İslam'ın hâlâ büyük dahiler' ortaya çıkarma, güzel, derin ve güçlü ruhlar yetiştirme yeteneğine sahip olduğunu, İslam kültürünün, hâlâ kendi evlatları-

nı baskın Batı kültür ve medeniyetinin eteğinden geri alıp kendi eteğinde yetiştirebileceğini; sömürülen hasta bir ülkeden, güçlü ve medenî bir sömürgeci Avrupa'ya yol bulan Hindistanlı bir gençten bir İkbâl var edebileceğini gösterdi, İkbâl tek ruhlu ama çok boyutlu bir insandır ve bu bir rastlantı değildir. İslamî ruh böyledir.

İslam'ın Allah'ı, İslam'ın kitabı, İslam'ın peygamberi, İslam'ın yetiştirdiği örnek kimseler, İslam'ın Medine'si ve hatta İslam'ın mescidi böyledir. Allah, hem Yahudi tanrısı Yehova'nın cebbarlığına sahiptir hem Mesih'in tanrısının rahmanlığına. Kur'an, Tevrat'ın toplumculuğuna ve İncil'in ruhaniyetine sahiptir. Muhammed (sav) aynı zamanda hem özgürleştirmenin mücahit Musa'sı, hem de ruhun ve aşkın İsa'sıdır. Medine, silahın ve gücün Bizans'ı, felsefenin ve düşüncenin Atina'sıdır. Mescit, hem ibadet kilisesi, hem şura senatosu, hem de bilim akademisidir. Ali, aynı zamanda bir işçi, siyasî bir lider, askerî bir kahraman, takva sahibi bir arif ve nihayet güzel sözlü bir hatip, bilge bir düşünür; çile, sabır, sükût ve sevgi adamıdır.

İşte İkbâl böyle bir ailenin çocuğudur, böyle bir mektebin yetiştirmesidir: Filozof, siyasetçi, mücahit, araştırmacı, arif, İslam bilimci, şâirdir; Doğu ve Batı kültürlerinin her ikisine de sahiptir.

O, Avrupalı filozofların gözünde Henry Bergson'a denk bir çehredir. Ama felsefe, onu hiçbir zaman halkının çilesinden, aç ve esir milletinin yazgısından gaflete düşürmedi. Derin felsefî düşüncelerin inzivasından; fikrî, ilmî ve teorik konuların güvenli, dertsiz tasasız köşelerinden dışarı sıçrayıp özgürlük mücahitlerinin önü sıra İngiliz sömürgeciliğine karşı yüz yüze savaştı. İslam tarihine ve bilimlerine dalmak, onu günümüz dünyasına, dünya kültür, medeniyet ve bilimlerine yabancılaştırmadı. Eski kalıplar ve geçmiş yüzyıllar içinde hapis kalmadı. Modern uygarlığı, bilimi ve düşüncüyü doğrudan doğruya, derinlemesine tanıdı ve bu çağın adamı oldu. Bununla birlikte Avrupa'daki eğitimi ve araştırmaları, Avrupalı kültürü ve ruhu, onu "*kendinden*" kendi tarihinden, kültür ve imanından yani İslam'dan

uzaklaştırmadı. Doğuya geri döndüğünde kendi halkının hayatına, ruhuna, çilesine ve ahlakına yabancı, bu saçmalıklarla övünen, eline kültür diye tutuşturulan şeyleri milletine armağan olarak getiren, sömürgeci zulmün çığırtkanı haline getirilmiş Avrupalı bir bilim adamı olmadı. Felsefenin rasyonel donukluğu ve kuruluşu onu şiirin güzelliğinden ve letafetinden yoksun bırakmadı. Şiirin zarafeti onu felsefî düşüncenin derinliğinden boşaltmadı. Dinî inancı onu taassuba sürüklemedi; açık dünya görüşü imanı gönlünden söküp almadı. Siyaset onu günöbirlikçilik içine hapsedemedi, irfan, bulunduğu yüksek ruh ve duygu göklerinde, toplumundaki katı gerçekleri, toplumunun olağandışı yazgısını ve siyasetini gözden çıkarmasına neden olmadı. Hâsılı o, Bergson gibi düşünüyor, Mevlana gibi aşk duyuyor, Nâsır-ı Husrev gibi imanı için şiir söylüyor, Seyyid Cemaleddin gibi Müslüman milletlerin kurtuluşu için sömürgecilikle savaşıyor; Tagor gibi medeniyeti, hesapçı aklın faciasından ve iktidar hırsı afetinden kurtarmak için çabalıyor; Carrel gibi modern insanın kuruyup kalmış hayat kalıbına ruh ve aşk üfleme istiyor; Luther ve Calvin gibi kendi dininde dinî düşüncenin yenilenmesini ve bu çağda İslamî yeniden doğuşu (Rönesans) hedefliyordu.

İkbal, din ve dünya, iman ve bilim, akıl ve duygu, felsefe ve edebiyat, irfan ve siyaset, Allah ve halk, ibadet ve cihat, inanç ve kültür adamıydı; geçmişin ve bugünün adamıydı; gecenin muttakisi, gündüzün aslanıydı; Müslüman'dı.

Onu tanımanın, bizim başı dönmüş ve kültürsüzleşmiş aydınlarımız için, uyuşturulmuş halk yığınlarımız için, yeni bilim adamlarımız ve eski âlimlerimiz için ne kadar âcıl ve hayatî olduğu ortadadır. Halkın cehaletinden beslenen, aydınlıktan korkan, Müslüman toplumların gecesinin, uykusunun ve gafletinin bekçisi olanların, halk yığınlarını daima “hayvana benzeyen avam” olarak tutmakla yükümlü olanların, İkbal'in adından korkuya düşmeleri ve bizim Müslümanlarımızın, İkbal gibi bir Müslüman'ı tanımaları yüzünden tehlike duygusuna kapılmaları bir rastlantı değildir.

Hüseyinrye-i İrşâd Kurumu 1349/1970'te İkbâl'i doğru tanıtmak ve bütün çehreleriyle göstermek için bir kongre düzenlemeye, her biri, çağımızda Müslümanlara onur, düşünce ve bilinç kazandıran bir adamın hayret verici ruhunun birer tecellisini tanıtsın ve böylece daima Batılı şahsiyetleri tanımak ve başkalarının simasına göz dikmek zorunda kalan İran halkı, bu berrak ve doğru aynada kendini, kendi kültür, ruh, şahsiyet ve imanını görsün, bir İkbâl olabileceğini bilsin, onu görerek elinden yitirdiği imanı, kendine olan imanını yeniden kazansın diye İranlı ve yabancı uzmanları ve düşünürleri davet etmeye karar verdi.

* * *

Hüseyiniye-i İrşâd'da İkbâl'i anma kongresiyle ilgili şöyle bir soru soruldu:¹

Neden İkbâl-i Lahorî için Hüseyiniye'de "İkbâl Haftası" düzenlediniz ve onu bu denli yüceltiniz. Halbuki o (muhterem yazarın tabiriyle) bir zındık ve ehlibeyt düşmanıdır. Şiir divanında, Şii mezhebinin önderi İmam Cakr-i Sadık (as) hakkında açıkça kötü sözler söylediğini ve hürmetsizlik ettiğini biliyorsunuz. Siz neden bizim imamımıza söven bu kötü Sünnî adamı yüceltiniz?

Dr. Şeriatî: Arz edeyim. Allame İkbâl-i Lahorî'ye yöneltilen ve aslında daha genel bir ilkeyi gösteren, Allame Lahorî adında bir kişiye iftira etmekten öte bir önemi olan bu iftira ve suçlama, bir tür düşüncenin, bir tür duygunun ve bizim toplumumuzda bu tür iftiracıların oynadıkları, üstelik de oynamak zorunda oldukları bir tür rolün göstergesidir.

İslam medeniyetinin son yüzyıllarda zaafa uğrayıp İslam'ın ilmî, sosyolojik ve siyasî yozlaşma dönemine girmesinin ardından, Vincent Monti ve Rene Grousse'nin deyimiyle Allame İkbâl-i Lahorî, İslam'da evrensel bir şahsiyete kavuşmuş, kendi insanî şahsiyetinden başka, dünyada evrensel bir şahsiyet olarak tanı-

¹ Bu soru, Hz. İmam Cafer Sadık'ın ölüm yıldönümüne denk düşen 23/09/1350 tarihinde Hüseyiniye-i İrşâd tarafından İrşâd salonunda düzenlenen toplantıda sorulmuş (4. soru) ve eleştirilere karşılık olarak şehit kardeşimiz tarafından metinde görüldüğü şekliyle cevaplanmıştır. (Derleyen)

tlımış sayılı birkaç kişiden biridir. Çağdaş yazarlardan biri olan Prof. Shandell'in dediği gibi: *"İkbal'in ortaya çıkışı, İslam kültür ve medeniyetinin evrensel düzeyde düşünceler ve şahsiyetler yaratma ve yetiştirme yeteneğini koruduğunu göstermektedir."*

İkbal, dünya felsefe tarihinde ve günümüz dünyası düşünce tarihinde Bergson ile yan yana, Descartes'in yanı başında gündeme gelen bir şahsiyettir. Bu, Müslüman toplumlarda kalkınmaya, ilerlemeye engel olan bütün siyasî, emperyal, irticaî ve maddî nedenlere karşın, İslam'ın, geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanı inşa edip parlak akli geliştirme potansiyeline sahip olduğunu gösteren büyük bir övünçtür. Bunun küresel ölçekteki göstergesi İkbal'dir. Yerel bakımdan ise İslam toplumunda, özellikle de Hindistan, Endonezya, Malezya ve benzeri ülkelerde sömürgecilik döneminin ölümcül sessizliği içinde İkbal, İslam düşmanlarının ve sürekli olarak Müslümanların düşüncelerine ve duygularına uyutucu ninniler söyleyen, uyuşturucu ilaçlar veren sömürgeci güçlerin bedenine vurulmuş en büyük uyanış çığlığıdır, İkbal, fikrî ve felsefî bakımdan kendine özgü bir seçkinliğe sahip olan büyük bir düşünürdür. İkbal, günümüz dünyasında, günümüz düşünce dünyasında İslam'ın en yüksek düzeyde ilmî ve fikrî bir sıçramayla gündeme gelebileceğini ve rol oynayabileceğini göstermiştir. İkbal toplumsal bakımdan da sömürgecikle mücadelede son derece olumlu pratik bir rol oynamaktadır. İkbal, hem felsefî düşünce adamıdır hem ilmî düşünce adamı; hem günümüz dünyasının en yüksek düzeydeki eğitimine sahiptir, hem toplumun kaderi üzerinde düşünen bir siyaset adamıdır. Eylem adamıdır, mücadele adamıdır, şiir, edebiyat ve söz adamıdır. Kendi toplumuna karşı yüklendiği ağır sorumlulukların adamıdır. Çeşitli boyutların hemen hepsinde en yüksek düzeyde kendisini göstermiş bir şâir, filozof, düşünce savaşçısı, uyanık bir siyaset mücahididir; yalnızlık, dua ve ruhsal düşünce ehlidir; toplumsal mücadelenin, sömürgeyle savaşın, sosyal düşüncenin uyandırılmasının, İslamî kültürün ve imanın diriltilmesinin adamıdır; sözün ve edebiyatın ustasıdır; yani Müslüman'dır. Bu adam, hem yabancı sömürgeciler için hem de yerli unsurlar için tehlikelidir. Neden mi? Şunun için:

Halkın cehaletinden, gafletinden ve dar görüşlü bağınazlığından beslenenlerin en büyük düşmanları, İslam'ın gözü önündeki düşmanlar değildir; bunların düşmanı, sömürgecilik değildir, bunların düşmanı küfür değildir; çünkü küfür ve sömürgecilik bunların dayanağı ve destekçisidir. Bunların düşmanları, halkı uyaran, doğru ve dürüst olan Müslümanlardır. Çünkü İkballer gerici unsurları yok edebilirler, İkballer Müslümanları uyandırabilirler. Avrupalı modernist aydınların Müslüman halk kitleleri üzerinde en küçük bir etkisi bile yoktur. Gerici unsurların onlarla bir işinin olmaması işte bu yüzdendir, İslam'a, Allah'a, dinî duygulara, Şiî mukaddesatına karşı bu İslam toplumlarında birbiri ardınca yayımlanan kitaplara ve yapılan konuşmalara karşılık bu aydınlar en küçük bir tepki bile göstermezler. Belâgî Bey, birkaç ay önce yine bu tribünde, üzerinde üniversitenin resmi başlığı ve mührü bulunan bir mektubu gündeme getirerek bir açıklama istediler. Bu ülkenin en büyük bilim ve araştırma kuruluşunun yayın organı olan ilmî bir dergide bir konudan resmen şöyle söz edildiğini ortaya koydular: *“Kur'an artık günümüzde bu toplumun ilmî, sosyal ve hukukî dinamizm ihtiyacını karşılayamamaktadır.”* Bu gürühtan bir tek kişi bile [bu ifade karşısında] kaşlarını çatmadı. Buna karşılık, İkbal gibi insanların adının, düşüncesinin ve sözünün gündeme gelmesi, bunların bütün varlığını, maddî yaşamlarının haysiyetini, inançlarını ve bağınazlıklarını tümüyle harekete geçirmektedir. Çünkü Müslümanlara İslam'ın gerçek çehresini gösterenler İkballerdir ve bu, İslam'ın çehresini başkalaştıran, Müslüman halkı İslam adına cehalete, zulme, hurafelere ve zillete çağırarak uyutanları rezil rüsva edecek en büyük tehlikedir. Dinsizlikten dem vuran, Allah'a, Kur'an'a, Peygamber'e ve Ali'ye saldıran Avrupa yandaş modernistler, insanların çoğunu dinsizlik korkusuyla, inançlarını ve kutsallarını korumak uğruna kendilerini görünüşte İslam'ın savunucusu olarak tanıtanların kucağına atmaktadır. Ne var ki tevhidin gerçek anlamını, Kur'an'ın mesajını, Muhammed'in ve Ali'nin gerçek simasını halkın tasavvurunda doğru olarak resmederek vicdanları uyandıran İkballer, yalancı yöneticileri, liyakatsiz ve imansız savunucuları, onlar istemeseler de

herkese tanıtılmaktadırlar. Bunlarsa, mecburen gürültü patırtı, sansasyon, iftira, yalan, dolan, tahrif, küfür ve duyguları kışkırtma yoluyla, İkballerin sesi halka ulaşmadan önce onları felç etmek, boğmak ve halkı onların etrafından dağıtmak için çaba gösterirler. Bunların Mirza Melkum Hanların, Ahundofların ve Takizadelerin aleyhinde bir defa bile söz söylediklerinin işitilmiş olmaması rastlantı değildir. Acımasızca tekdir edilen ve fâsıklıkla suçlananlar daima Seyyid Cemaleddinler ve İkballerdir.

Hüseyiye-i İrşâd'ın İkbal'i övmesi, onun hem siyasî ve toplumsal yönüyle İslam toplumuna bunca hizmet etmiş olması, hem de ilmî ve kültürel yönüyle İslamî öğretiye hizmet etmiş olması yüzündendir. İslam toplumunun küfre, sömürgeciliğe, İslam'ın ve Müslümanların kanlı düşmanlarına karşı mücadelesinde en büyük role, etkiye ve paya sahip olması yüzündendir. Bu düzeyde bir şâir, yazar ve düşünür olarak, fikrî gücünü özellikle de hayret verici sanatsal yeteneğini büyük bir şâir ve düşünür olmak hasebiyle İslam'ın hak doğrularını açıklamaya, İslam'ın doğrularının anlaşılmasına, anlatılmasına ve yayılmasına harcaması yüzündendir. Yine özellikle içten bir âşık gibi, Peygamber ailesinin bilinçli ve riyasız bir hayranı, Şiîliğin ve ehlibeyt hanedanına mensup büyük ve kutsal şahsiyetlerin her birinin tek tek övücüsü olması yüzündendir. Kuşkusuz Şiî toplumu, İkbal'e, Şiî olmayan büyük İslam topluluğundan daha çok borçludur ve bu yüzden onu övmelidir. Çünkü o, ne de olsa, Ali'yi, Peygamber ailesini ve Fatımatu'z-Zehra'yı övmek suretiyle, karşılığında ödül olarak genel bir ilgi, haysiyet, para, el öptürme ve sempati kazanabilecek, Şiî toplumda yaşayan bir Şiî değildir. O Sünnî bir toplumda yaşamakta ve Şiîliği övmektedir. Bu büyük yazarı, İslam toplumunun, özellikle de Şia'nın bu büyük övünç kaynağını övmek bizim boynumuza düşen en büyük borçtur. Biz, İkbal'in hizmetleri karşısında mahcubuz. Çünkü şimdide dek Müslüman bir millet olarak, ehlibeyt dostu bir millet olarak, yanlış telkinlerin, nice kötölemelerin ve sayısız gaffetlerin etkisiyle ona yakışan ve bize gereken şekilde ona değer veremedik, hizmetlerinin kadrini bilemedik, onun engin İslamî azametini bu memlekette överek anamadık. Bu toplumda, bayan Gates

Nightingale'den tutun falanca Batılı sinema yıldızı, müzisyen veya doğulu şâire kadar gerekli gereksiz herkes için düzenlenen bunca kongreler, anmalar, kutlamalar, meclisler, törenler ve davetlere bu hazretlerin sesi bir kez olsun çıkmaz. Ama bir grup çıkıp da çağdaş İslamî şahsiyetlerden, İslam dünyasının ilmî, felsefî, edebî, toplumsal ve antiemperyalist büyüklerinden birisi için sade bir toplantı düzenleyip onun hayat hikayesi, ilmî ve toplumsal hizmetleri hakkında konuşacak birkaç araştırmacı davet etmeye görsün; bu memleketin genç kuşağı bir defalığına da olsa evrensel bir Müslüman'ın çehresi hakkında bir şeyler duymaya görsünler, bu beylerin sesleri derhal yükselir. Ehlibeytlerine, imam Cafer ve imam Sadıklarına ihanet (!) edildi diye yürekleri yanar. İlmî ve fikrî bakımdan evrensel veya milli bir değere sahip olan, düşüncesi, şahsiyeti, kalemi ve eseri günümüz dünyasında İslam adına gösterilebilecek, uğradığımız bu adam kıtlığında adı anılmaya değer her bilinçli ve düşünce sahibi kişiyi her yerde Şiîlikten başka şeylere mensup saymak Ehlibeyt'e nasıl bir hizmettir? Bunun adı Şiîliği savunmak mıdır? Eğer hal böyleyse, daha kendi Farsçanı bile okuyamayan, mazlum ve saf kalpli bir kısım avamdan başka hiç kimseyi kandıramayan, iftiradan, tahriften ve yapmacık tekfirlerden başka İslam adına bir marifeti olmayan senden ve senin gibilerden başka hiç kimse Şiîliğin savunucusu değildir. Burada İkbâl'in ilmî hizmetlerinden ve fikrî değerlerinden söz edemem; sadece İkbâl'in ehlibeyt düşmanı olduğu ve imam Sadık'a hakaret ettiği şeklindeki suçlamaya cevap olarak şunu söylemeliyim ki günümüz Şiî şâirlerinin tamamı içinde, hem düşünce ve yoğun içtenlik bakımından, hem de mantık ve edebî eser olma bakımından Peygamber ailesi hakkındaki en büyük, en yüce eser İkbâl'in Divan'ı ve şiiridir. Sünnî bir toplumda yaşayıp peygamber ailesinin meddahı olması, Urduca konuşup Şia imamları hakkında en güzel Farsça methiyeleri söylemiş olması onun içtenliğini göstermeye yeter. Üstelik biz, kendi adımıza azıcık saygın bir şahsiyet haline geldiğimizde minbere çıkıp dini tebliğ etmeye, özellikle de Ehlibeyt hakkında şiir söylemeye utanırken...

İkbal evrensel bir şahsiyettir; çağdaş felsefe tarihinde tanınmış bir filozoftur; Avrupa'da öğrenim görmüş seçkin birisidir; büyük bir siyasî ve toplumsal önderdir; büyük bir millî liderdir. Ama Fatıma'yı böyle övmektedir:

Meryem bir tek İsa'ya nispetiyle azizdir; Hazret-i Zehra ise üç nispetle azizdir.

Alemlere rahmet olanın, o öncekilerin ve sonrakilerin imamının göz nurudur.

Dünyanın bedenine can üfleyen, zamaneyi yeni bir düzenle yarattı.

"Hel etâ" tacına sahip, sorunları çözen, Allah'ın aslanı, Murtaza'nın eşidir.

Padişahı ama eyvanı bir kulübeden ibaretti; bütün malî mülkü bir kılıçla bir kalkandı.

O aşk yelpazesinin merkezi olanın annesiydi; o aşk kervanının başı olanın annesiydi.

Birisi harem çadırının ışığı; en hayırlı ümmeti bir arada tutandı.

Kin ve savaş ateşi sönsün diye, tacı ve yüzüğü ayağının tersiyle itti.²

Öteki dünyadaki iyilerin mevlâsı, bu dünyadaki hür kişilerin kol gücüydü.

Hayat ezgisinin yanıklığı Hüseyin'dendir; Hak ehli hürriyeti Hüseyin'den öğrendi.

Çocukların ahlâkı annelerdendir; doğruluk ve safa cevheri annelerdendir.

Betül, teslim toprağının meyvesidir; Betül, annelere en güzel örnektir.

Bir muhtaca öyle yandı ki yüreği, Yahudi'ye çekinmedi abasını vermekten.

Nur da ateş de uyarken emrine, tek rızası, kocasının rızasıydı. O sabır ve rızayla edebini geliştirenin çıkrık çevirirken Kur'an okurdu dilinden.

² Hz. İmam Müctebâ hakkındadır.

Onun göz yaşları niyazsızlık yastığına akardı; namazda eteğine inciler saçardı.

Cebrail onun göz yaşlarını yerden toplar, şebnem gibi yüce arşa saçardı.

Mustafa'nın fermanını gözetmek için Hak yolunun ipi ayağında zincirdi.

Yoksa türbesinin etrafında dolanır; toprağında secdelere kapanırdım.

İşte onun Ehlibeyt düşmanlığı!!

Bu zındığın (!!!) imam Cafer-i Sadık'a ettiği küfür işte bu!

Bu dindar toplumda şahsî kinler ne pahasına tatmin ediliyor? Ne pahasına?

İrşad'da İkbali anma kongresinin düzenlenmesinin ardından, Safevî ruhbanlığının önde gelen, tam ayar simalarından birisinin şöyle bir söylenti yaydığını işittik: “Hüseyniye-i İrşad'ın bunca büyüttüğü, şiirlerini Hüseyniye'nin duvarlarına astırıp programlarının başında okuttuğu, şimdi de arka arkaya birkaç gün boyunca kendisi için anma merasimi düzenlediği bu İkbali kimdir biliyor musunuz? Masum Ehlibeyt'e kin güden, velayet düşmanı bir Sünnî! (Bunların, kendilerinin söyledikleri manada velayetten ne kastettiklerini de doğrusu anlamış değiliz). Hatta Farsça olan şiir divanında, açıkça, dobra dobra Şia mezhebinin kurucusu İmam Cafer-i Sadıkın masumluk (ismet) ve temizlik (taharet) makamına çirkin ve haince küfürler etmektedir. Hatta bu melun “Cehennem bile İmam Cafer-i Sadık'ı kabul etmez!” demektedir.”

Böyle bir yargının, bu derece açık seçik ve kesin bir şekilde, isim, resim ve adres göstererek, üzerinde ruhbanlık elbisesi bulunan, adalet, takva ve ilim makamında bulunma iddiası taşıyan birinin dilinden çıkmasının zavallı avam üzerinde nasıl bir etkisi olur acaba? Bırakın avamı, biz bile şok olduk. Adres olarak gösterdiği Divanı'na gittik. Gördük ki doğru söylüyor, işte İkbali'nin, o beyefendinin mezhep imamı olan İmam Cafer-i Sadık'a sövgüsü.

İkbal Hindistan tarihini anlatırken söz şuraya geliyor:

Çinde iki eski Tağut; iki kişi yüzünden öldürülmüş bir kavmin ruhu.

Bengal'den Cafer ve Deken'den Sadık; Adem'in utancı, dinin utancı, vatanın utancı

Hindistan'ın gecesi ne zaman gündüze ulaşır? Cafer öldü ama ruhu canlı hâlâ.

Bazen kiliseyle anlaşp uzlaşmış, bazen manastırdakilerle birlikte duada.

Hem kiliseyle anlaşp uzlaşmış, Hıristiyanların koro ve şarkı ayinlerine katılıyormuş, hem de Hindu Brahmanların yanında dua ediyormuş.

Dünyanın doğusundan batısından geçip dert ve sıkıntı içinde cehennemin kapısına vardı.

Bu dünyadan göçüp bu iki vatan haininin acısı yüzünden Cehennem'e uğradığımızda gördük ki cehennem (şöyle diyor):

Sadık'a ve Cafer'e bir kıvılcım olsun değmedi; başımıza bir avuç bile kül değmedi.

Dedi: Cehenneme çerçöp yaraşır; benim alevim bu iki kâfirden temiz olsun daha iyi.

(Belâğî bey: Peh peh)

İkbal adres verip zamanını belirtiyor. Konu Hindistan'la ilgili. Brahmanlarla anlaşp uzlaşmış, Hıristiyanlık ile Avrupa ve Batı sömürgeciliğiyle bağlantılı iki kişi var. Birisi Cafer, birisi Sadık. Birisi Bengalli, birisi Dekenli. Konu tamamen çağdaş Hint tarihiyle ilgili!

Kutsal ruhbanlık cübbesi giyinmiş beylerden birisi tarafından ortaya atılan böyle bir keşfi duymak, ilk anda, düşüncesini, çalışmalarını, eğitimini, Ehlibeyt'e olan bağlılığını ve iştiyakını, sanatını Ehlibeyt'in hizmetine vakfetmiş olduğunu bildiğimiz o İkbal ile birdenbire, nasıl söylesem ruhban kılığına sahip birisi tarafından ortaya çıkarılan böyle bir keşif bizim için çok şaşırtıcıydı. Ne mutlu ki kendisi adres vermişti de sonunda gönül ra-

hatlığıyla bulduk onu. Bunun gibilerin etrafındaki müritler okuma yazma nimetinden mahrumdurlar; beyefendinin buyruğundan sonra araştırmak için İkbâl Divanı'nın ardına falan düşmezler. Ama bizim bağılılık derecemiz bile, içimiz daha çok rahat etsin diye kendilerinin görüşlerinin doğruluğunu araştırmamıza engel teşkil etmez. Gittik, Divan'ı taradık ve ne mutlu ki bulduk! Şunu da eklemeliyim ki kendileri gibilerin uydurdıkları öteki ithamlara kıyasla, bu itham daha yerinde ve daha in-saflıcadır. Çünkü nihayetinde itham edilen metindeki Cafer ve Sadık doğrudur!

Bu iki hain Hintli kâfirin, onların İmam Cafer-i Sadık'ı olduğunu, bizim imamımız olmadıklarını anladık. İkbâl ile yıllar önceden tanışıklığı olan ve eserlerini Farsçaya çeviren Seyyid Gulamrıza Saidî Bey şunları söyleyene dek bu adamlar ne yapmışlar, kim imişler onu bilemedik?

“İran’da papyon takmanın ve modernistliğin çok moda olduğu o dönemde, hoş bir rastlantı beni İkbâl zamanında Hindistan’a çekip götürdü. Bana İslam’ı öğreten, tanıtan, dinimin haklılığını ve hakikatini gösteren İkbâl oldu. Ben İkbâl sayesinde yeniden dinî bir hayata kavuştum.” Bir anda o mesele hatırlarına geldi. Mesele şundan ibaret: Bu Bengalli Cafer ile Dekenli Sadık iki casustu. Ardından şöyle bir açıklama yazdılar. Ben o yazıyı size aynen okuyorum. Hindistan’daki bu iki vatan hainini tanıyabilmeniz için.

“Hindistan Müslümanları tarihinde, Bengal hâkimi Siracüddevle ve Meysor hâkimi Tipu Sultan adlarında iki Şîî direnişçisi vardır. Hindistan’ın güneyinde vatan ve milletlerinin bağımsızlığı için, İngiliz güçlerine karşı savaşmışlar ve her zaman Müslümanlar tarafından sevilip sayılmış ve övülmüşlerdir. İkbâl de bunlara, özellikle de Tipu Sultan’a karşı özel bir sevgi ve ilgi gösterirdi. Siracüddevle, İranlı Aliverdi Han’ın torunuydu. 1757 yılında Pelasi Savaşı’nda İngiliz kuvvetlerine karşı birlik çıkarmıştı. Ancak İngilizler onun Cafer adındaki vezirini aldatarak Bengal’in şehirlerinden birisinin valiliğini vaat etmiş ve

onun eliyle velinimeti olan Müslüman halkın aleyhine bu haince komployu kurmuş ve ona bağlı güçlerin İngilizler karşısında yenilgiye uğramasına yol açmış ve kendi adını Müslüman Hindistan tarihine bu ebedî utanç ve yüz karalığıyla geçirmiştir. Şîî mezhebinden olan Tipu da 1799 yılında İngiliz kuvvetleri ve müttefikleri karşısında, adı Sadık olan baş komutanının ihaneti yüzünden yenilgiye uğramış, Sadık da arkasından ebedî bir kötü ad bırakmıştı. Bundan dolayı, bu iki vezir yüzünden biri Bengal'de biri Deken'de meydana gelen Müslümanların uğradığı bu ölümcül yenilgi, Müslümanların hepsinde nefret uyandırmıştı. İkbal, yukarıdaki şiiri onlar hakkında yazdı. O iki vatan ve millet hainini her zaman kötü adla ve din düşmanlığıyla andı. Her ikisi de Şîî mezhebinden olan Siracuddevle ve Tipu Sultan'ı kahraman olarak övmüş, Tipu'yu şehit sultan olarak adlandırmış ve onu öven romantik şiirler yazmıştı.”

Nasıl bir toplumda yaşıyoruz!³

³ Şehit kardeşimizin konuşmasının ardından soru cevap ve eleştiri oturumunu yöneten Sadr-ı Belâğî Bey, bu oturumun kapanışında birkaç hususu ifade ettiler. Bu konuşmanın bazı bölümleri (Sorulara ve Eleştirilere Cevaplar) adlı kitapta (Hüseyiniye-i İrşâd, 2. basım; s. 72-73) şu şekilde geçmektedir: “Sayın Doktorun aydınlatıcı ifadeleri için çok teşekkür ederim. Bendenizi bu oturumu açmak ve kapatmak için görevlendiren saygıdeğer beylere ve üstatlara tekrar teşekkür ediyorum. Oturumu sonlandırmayı dilediğim şu anda son söz olarak -elbette buradaki herkesin sözcüsü olarak- söylemek istediğim bir husus var. Merhum İkbâl'in ruhunun şad olması için kendisinin yüksek makamına karşı ortaya konan bu yanlış anlama yüzünden özür dilemek ve bu hatanın telafisi için bu mücahit filozofun ve büyük müminin ruhuna bir fatiha okumak istiyorum...” (Derleyen)